

ЕТНОДИЗАЙН: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ І НАЦІОНАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ

КНИГА ТРЕТЯ

Полтава
2015

збірник наукових праць

Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
Інститут реклами
Інститут керамології
Інститут інноваційних технологій і змісту освіти
Полтавський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
імені М.В. Остроградського
Полтавський краєзнавчий музей імені В. Кричевського

ЕТНОДИЗАЙН: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВЕКТОР РОЗВИТКУ І НАЦІОНАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ

Збірник наукових праць

КНИГА ТРЕТЯ

Полтава
2015

Рекомендовано до друку
Вченою радою Полтавського національного
педагогічного університету імені В.Г.Короленка
Протокол №4 від 30.10.2014 р.

Рецензенти:

Євтух М.Б. – доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України;

Зязюн І.А. – доктор філософських наук, професор, академік НАПН України;

Криволапов М.О. – доктор мистецтвознавства, професор, академік Національної академії мистецтва України;

Яковлев М.І. – доктор технічних наук, професор, академік Національної академії мистецтва України

Редакційна колегія:

Антонович С.А. – заступник головного редактора, завідувач кафедри етнодизайну і дизайну реклами, ректор Інституту реклами, професор;

Даниленко В.Я. – ректор Харківської державної академії дизайну і мистецтва, професор, член-кореспондент Національної академії мистецтва України;

Кравченко Л.М. – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка;

Левківський К.М. – директор Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки України, професор, академік;

Пошивайло О.М. – доктор історичних наук, директор Інституту керамології НАН України;

Степаненко М.І. – головний редактор, ректор Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, доктор філологічних наук, професор;

Титаренко В.П. – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету технологій і дизайну Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка;

Чебикін А.В. – ректор Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури, президент Національної академії мистецтва України, професор, академік

Редакційна колегія з напрямів:

Бутенко В.Г., Коберник О.М., Мадзігон В.М., Мельничук С.Г., Миропольська Н.Є., Нічкало Н.Г., Оршанський Л.В., Отич О.М., Падалка Г.М., Радкевич В.О., Сагач Г.М., Тархан Л.З., Тименко В.П., Шевнюк О.Л., Шевченко Г.П., Щолокова О.П. – доктори педагогічних наук, професори;

Боднар О.Я., Захарчук-Чугай Р.В., Кара-Васильєва Т.В., Кузнецова І.О., Лагутенко О.А., Муфтієва Н.М., Никорак О.І., Овсійчук В.А., Селівачов М.Р., Соколюк Л.Д., Тарасенко О.А., Урсу Н.О. – доктори мистецтвознавства, професори;

Буров О.Ю., Кардаш О.В., Корабельський В.І., Михайленко В.Є., Романенко Н.Г., Сазонов К.О., Славінська А.Л. – доктори технічних наук, професори;

Афанасєв Ю.Л., Легенський Ю.Г., Мізіна Л.Б., Рижова І.С., Сіверс В.А., Федь А.М. – доктори філософських наук, професори

Етнодизайн: Європейський вектор розвитку і національний контекст: зб. наук. праць. Кн. 3 / редкол.: голов. ред. М. І. Степаненко, упоряд. і відп. ред. С. А. Антонович, В. П. Титаренко та ін.; ПНПУ ім. В.Г. Короленка, Інститут реклами. – Полтава: ПНПУ ім. В.Г. Короленка, 2015. – 577 с.

У збірнику опубліковано наукові статті, в яких розкрито теоретико-методологічні засади етнодизайну, окреслено європейський вектор розвитку і національний контекст.

Розраховано на науковців, докторантів, аспірантів, викладачів і студентів навчальних закладів системи освіти та культури різних рівнів акредитації.

ISSN 978-966-2538-36-6

© Степаненко М.І., Антонович С.А.,
Титаренко В.П. та ін., 2015

ГНОСЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ЕТНО-НАЦІОНАЛЬНОЇ СВОЕРІДНОСТІ АРХІТЕКТУРИ

Розглянуті питання національної своєрідності архітектури як антитези сучасним процесам глобалізації й універсалізації, які руйнують національні ознаки культури сьогодення.

Ключові слова: *етно-національна своєрідність, регіон, регіоналізм.*

Рассмотрены вопросы национального своеобразия архитектуры как антитезы современным процессам глобализации и универсализации, разрушающих национальные особенности культуры современности.

Ключевые слова: *етно-национальное своеобразие, регион, регионализм.*

The questions of national originality of architecture as antitheses are considered to the modern processes of globalization and omnifing destroying the national features of culture of contemporaneity.

Key words: *ethno-national originality, region, regionalism.*

Сучасний розвиток світової цивілізації створює науково-технічні й економічні передумови для нових форм людського співтовариства, які усе більше здобувають глобальний характер. В свою чергу з усіх видів мистецтв архітектура найбільш різнопланово пов'язана із суспільством, його історією, культурою, політикою, соціально-економічним устроєм, природою й кліматом. В культурі народу і архітектурі як мистецтві високого соціального призначення найбільш повно відбиваються його національна самобутність і ментальність. Саме тому проблема національної неповторності, своєрідності, спадковості і розвитку національних традицій в архітектурі протягом багатьох років привертає пильну увагу вчених, майстрів архітектури і мистецтва. Це одна з найбільш складних теоретичних проблем, що має

велике практичне значення для сучасного розвитку архітектури як величного мистецтва з формування гармонійного життєвого середовища. Ця проблема тісно пов'язана з опануванням і турботливим відношенням до історико-культурної спадщини - творчого досягнення народного генія та майстрів архітектури різних епох. Без цього неможливий стійкий розвиток сучасного архітектурного потенціалу. Але стиль сучасної архітектури полягає в розмаїтті індивідуальних творчих манер, відкриваючи величезні можливості перед архітекторами: в застосуванні нових матеріалів, технологій, багатой спадщини з попередніх стилів. Сьогодні складно назвати певний конкретний напрямок. За яким працюють зодчі світу: архітектори застосовують "біоорганіку", "хай-тек", "деконструктивізм", конструктивізм тощо. Сучасна архітектура не стоїть на місці, постійно розвиваючись, привносячи нові деталі й елементи в існуючі стилі та створюючи нові напрямки. Деякі сучасні архітектори, використовуючи усю світову спадщину архітектури, надто ретельно її перебирають і впроваджують сьогодні, утворюючи зразки антиестетики й кітчу.

Стан дослідженості питання. Проблема традицій і новаторства в сучасності, що винесена у назву статті є важливою з часів формування української архітектури, набувши найбільшої актуальності з отриманням країною державності. В усі часи зодчі завжди намагались вирішувати проблему "національної ідентифікації", що демонструє архітектурна практика і теорія з цього питання. Але кожна з робіт, пов'язана з національним компонентом зодчества, розглядає це питання по-різному, маючи свою точку зору на вирішувану проблему: історичний час відображає особливості світосприйняття певної доби та відношення до цієї проблеми.

Національні ознаки української архітектури проявляються ще з к. XVII ст., де вони називаються "українським відродженням" чи "козацьким стилем". Його періодизацію та основні композиційні прийоми, такі як активність силуету, центричність, пірамідальність, наростання мас, всерфасадність і висотність в композиції розглядає В.Вечерський, наголошуючи на розквіті стилю з часів Мазепи, розмаїття архітектурних жанрів й типів споруд та його поступове зникнення із занепадом Гетьманщини. Після чого декоративні народні традиції дали поштовхи до нового бачення українського стилю на майбутнє.

На початку XX ст., за добу розвитку стилю еkleктика й активізації національної самоідентифікації можна побачити, що зодчі використовують народні традиції з такими стилями як бароко - в спорудах Д.Дяченка, Шуко, А.Щусьєва; як класицизм - В.Естрович, В.Заболотний тощо. В формах національного надбання Ф.Мазуленко, П.Альошин, В.Кричевський та багато інших архітекторів працюють над стилістикою, яка розвивалася у ті роки. Українська архітектура тих часів мала різні напрямки: народний, раціоналістичний, необароковий, романтичний, модерновий. Народний стиль в еkleктиці й модерні, який розвивається протягом 40 років присвячені дослідження В.Чепелика.

В пресі дореволюційної доби простежується проблема національного стилю, доцільність використання надбання минулого та народних традицій, висувається питання «національного стилю» й аналізуються споруди як окремі приклади його вираження. За використання рідного надбання виступають А.Варяніцин, П.Альошин, К.Жуков, О.Левицький, О.Назаріїв, А.Новицький, А.Сластьон, Н.Філянський та ін. "Національний стиль" в умовах ідеологічної доктрини «єдиного радянського народу» після 1939 р. ставиться під сумнів й актуальним стає інтернаціональна архітектура соціалістична за змістом. Полеміку з цих питань висвітлюють сторінки фахових журналів: "Архітектура СРСР", "Архітектура Радянської України", "Будівництво и архитектура", М.Коломієць шукає характерні риси інтернаціонального в українській архітектурі та знаходить їх в зональних принципах планування та забудови міст, сіл та районних центрів, наголошуючи на специфіці побуту, звичаїв, естетичних ідеалів, уподобань, психологічного стану народу, кожної окремої нації, а також кліматичних:

умов та наявності місцевих будівельних матеріалів. Говорить про національну художню форму, як про безперервно змінну та оновлюючуся форму і вважає національним те, що відповідає сучасним вимогам. Іншої думки притримуються А.Соколов, який вважає, що немає глибокого розуміння національного надбання і відсутній задум в спорудах з українською означеністю. Натякає на тому, що вивчення пам'яток минулого, народної творчості, прийомів конструювання форм їх в цілому і частинами, вивчення підходів до характеристики деталей, співвідношень і пропорцій, розмірності та масштабності – все це є необхідним при рішенні архітектурних задач. Висвітлює три причини невдалого використання народного надбання: по-перше - архітектори в гонитві за національною ознакою споруд забувають про її змістовність; по-друге - недостатня архітектурна культура і майстерність; по-третє – незнання архітекторами пам'яток минулого. В.Троценко національні форми в архітектурі ставить на перше місце, говорячи про недостатню уваги в професійній архітектурі місцевим матеріалам та природно-кліматичним умовам.

До поновлення народних традицій призивають З.Мойсеєнко, В.Чепелик, Ю.Яралов, зазначаючи, що тільки опираючись на вдале використання народного надбання в стилістиці минулого та нові форми синтезу в сучасній архітектурі нададуть близькість до народу. Автори виступають за єдність внутрішньої та зовнішньої форми, її правдивість в національних формах. Автори відповідних праць: періоду з дореволюційних часів до сьогодення М.Коломієць, Ю.Євреїнова, В.Чепелик, А.Сластюн та інші мало розглядали символіко-знакову основу архітектури України, а питанню національної своєрідності при вирішенні форм і образу споруд надавалося недостатню уваги.

На сьогодні використання новітніх технологій, матеріалів, прийомів будівництва формує "світовий", "інтернаціональний" стиль, при якому сучасна архітектура сприяє стиранню граней між різними художніми стилями, національними особливостями і традиціями. Відбувається це тому, що сьогодні складно створити в архітектурі щось інноваційне й індивідуальне, чи від того, що імениті архітектори з "світовим іменем", працюють по усьому світу, а більшість інших просто намагаються бути на них схожі. Проблема існує й в замовниках, які не завжди підготовлені до розуміння сучасних проблем зодчества, у тому числі й її національної автентичності, яка у світі визначена останнім часом дуже гостро. Діалектика розвитку архітектури тісно пов'язана із співвідношенням традицій і новаторства: старого і нового, устояного й минушого, що відмирає, та новоствореного. У той же час новаторство - не тільки відновлення і збагачення, подолання інерції, що гальмує вплив застарілого, відживаючого, але й народження нових сучасних традицій у діалектиці їхнього поступального розвитку. Новаторство, таким чином, припускає традицію й розвиток, обумовлений попереднім. В архітектурі національні традиції можуть виконувати роль своєрідного стимулятора творчого процесу, надихаючи до створення нових сучасних творів архітектури, або служити вихідним принципом у творчості, виступаючи еталоном, на який рівняється майстер у пошуках форми й змісту при втіленні нових творчих ідей.

Співвідношення національного - інтернаціонального. Розібратися в процесах взаємодії, зближення та інтеграції культур можна, лише ясно уявляючи собі, що взаємодіє й що змінюється в структурі культури при інтеграції. В основі етнічної, регіональної спільності культури лежать своєрідні уяви, що формуються століттями про навколишній світ і впливають на художні та інші особливості предметно-просторового середовища. Наприклад, люди, виховані в умовах різних культур, по-різному оперують з простором відповідно до прийнятого в їхній культурі "моделями". Залежно від специфіки культури люди неоднаково ставляться до просторової ізоляції, організації простору, до його розмірів і форми, до розміщення в ньому предметів. Просторовий досвід представників певної культури впливає на відношення людини до

розмірів і форми оточуючих його предметів, до устаткування інтер'єру, об'ємно-просторової композиції окремих споруд й організації міського простору в цілому.

Дослідники культури усе більше уваги звертають на виявлення розходжень у уявах різних народів про певні явища, бачачи в цих розходженнях реальні риси національного світосприйняття, своєрідність уяви людини про навколишнє середовище. Якби усі художні зовні сприйняті форми предметно-просторового середовища були лише своєрідними й сформованими в даній культурі проявами загальних для усіх людей уявлень про простір, тектоніку, масштабність, колір тощо, то можна було б очікувати, що відмова від цих зовнішніх традиційних форм спроможна послабити проблеми національних особливостей у культурі. Однак багато чого в національних особливостях культури зв'язано не стільки зі своєрідними формами прояву тих або інших загальних подань, скільки зі своєрідністю самих цих подань. Якщо своєрідність традиційних художніх форм утворює начебто зовнішній шар національних особливостей культури, то своєрідність уяв створює другий, більш глибокий шар національних особливостей. Наявність саме цього шару дозволяє культурі певного народу зберігати свою національну своєрідність.

Отже, на самотність національної культури впливає виражена у формі своєрідності проявів уяви людини про навколишній світ. Спільність форми в межах національного стилю ніколи не буває абсолютної. Уважний аналіз із урахуванням специфіки світосприйняття народу дозволяє виявити ті нюанси в загальних формах або прийомах їхнього використання, що відбивають своєрідність уяви та особливості культури народу. Усе це необхідно враховувати при оцінці змін співвідношення загального й особливого в сучасному предметно-просторовому середовищі. Наприклад, збереження розходжень в національних особливостях при поширенні загального стилю веде до того, що представники певного народу, адаптуючись до нових форм, через ці загальні в межах стилю форми віддзеркалюють свої відмінні від інших народів уяви й художні смаки.

Якщо у дизайні можна застосовувати визначення "етнографічний", архітектура як мистецтво "без кордонів" використовує поняття "регіоналізм". Сучасна архітектурна практика усе частіше зіштовхується з тенденціями глобалізації й втрати національної та регіональної ідентичності. Найбільші світові столиці на панорамних знімках усі частіше виглядають однотипно - коробки хмарочосів зі скла й бетону, широкі магістралі, неонові вивіски, традиційні "бігборди". Широкого розповсюдження набуває анонімна архітектура "скла й бетону", яка більшістю формується без урахування природно-кліматичних особливостей, місцевих традицій і соціальних факторів. Такий "безадресний" підхід до формування штучного оточення викликає обгрунтовані дорікання з боку споживачів.

Поєднання країн Європи у Євросоюз, поява і виникнення поняття "Європ. регіонів", відкриття кордонів з появою масової трудової міграції, поширення корпорацій, що призвело до насадження в усьому світі так званого "корпоративного стилю" в архітектурі й дизайні середовища, порушило питання про прагнення різних груп зберегти самотність і добросусідські відносини з іншими культурами. Таким чином, проблеми регіоналізму в проектній творчості й в архітектурно-будівельній практиці змушують звертатися до них знов і знов. В країнах намітилася тенденція щодо повернення до самотності, загальні досягнення в архітектурі й будівництві поєднуються з національним колоритом і не суперечать загальному менталітету. Яскравим прикладом відповідного "регіоналізму" є Японія.

Зародження проблеми національної автентичності й регіоналізму в архітектурі почалося не на межі XX-XXI століть, а набагато раніше. Регіоналізм – є поняттям, маючим важливе соціо-культурне значення, під яким розуміються різні форми соціально-культурної і політичної самоідентифікації територіальних співтовариств, що проявляють себе в ідеях, настроях, діях, намірах, спрямованих на збереження

самобутності регіону чи підвищення його статусу в системі держав-націй. Відповідно цьому регіоналізм в архітектурі традиційно трактується як дочірня галузь "органічної архітектури" сер. II пол. XX ст., що сприяла формуванню ряду самобутних споруд. Прагнення побудувати метод архітектурної творчості на об'єктивних початках, обумовлених оптимальною просторовою організацією функцій і найбільш ефективною технікою будівництва, було властиве усьому раціоналістичному крилу архітектурного авангарду I пол. XX ст. й мало логічним наслідуюванням поширення на архітектуру її позанациональності. Поява регіоналізму припадає на 1930-і роки в зв'язку з естетичним відторгненням знесобленого геометризму авангарду, а його подальший розвиток відбувається в двадцятьма роками пізніше у відповідь на агресивне поширення "інтернаціонального стилю", що нахлинув на світове зодчество із США. У широкому контексті термін "регіоналізм" часто використовують для визначення різних течій архітектури XX ст., що характеризуються звертанням до стародавніх історичних чи народних традицій архітектури з прагненням найбільш повного урахування місцевих природно-кліматичних умов.

Вивчивши літературу з проблем регіональної архітектури, можна помітити, що терміном "регіоналізм" частіше називають різні поняття, такі як:

- проектування в історичному середовищі;
- використання національного декору у сучасному будівництві;
- стилізація під старовинну архітектуру;
- проектування в «історичних стилях» таке інше.

Від регіоналізму відрізняють поняття регіоналізації як зовнішнього процесу регіонального будівництва, здійснюваного центральними органами влади і управління. У XXI ст. поряд з процесом глобалізації відбувається процес регіоналізації: глобалізація являє собою, з одного боку, сполучення процесів концентрації й централізації, з іншого - деконцентрації і децентралізації. Прикладом цього є Європейський союз, де природний розвиток цих процесів призвів до формування концепції "Європи регіонів", що відображує зростаюче значення регіонів, а метою стає визначення їхнього місця в ЄС. Саме з цим пов'язане походження поняття «регіоналізм». Будучи похідним від поняття "регіон", регіоналізм може бути зв'язаний з різними за своїм походженням й характером сформованих етнічних спільнот у складі певної багатонаціональної держави чи з різними субетнічними угрупованнями, які зберегли свою специфіку в результаті незавершеної етнічної консолідації. Або визначений наявністю внутрішньодержавних територіальних співтовариств, специфічні риси яких сформувалися в результаті опанування певного природно-географічного середовища й відповідного їй господарського укладу, спеціалізації регіону в рамках національної системи розподілу праці, особливостями соціальної структури, місцевих проявів єдиної національної культури.

Термін "регіон" як базове й вихідне поняття для визначення "регіоналізму" традиційно трактується або як область, район; частина країни, що відрізняється від інших областей сукупністю природних та (або) історично сформованих особливостей; або як група прилеглих країн, що представляє собою окремий економіко-географічний, або близький за національним складом і культурою чи однотипний за суспільно-політичним ладом район світу. Загальним для усіх визначень регіону є те, що основними властивостями стають стійкі економіко-географічні особливості, сусідство. Таким чином, регіон може бути закріплений як законодавчо (Конституцією, міжнародними актами), так і бути тісно культурно зв'язаним, але розділеним між декількома державами. Поняття регіону тісно пов'язане з поняттями історичної та історико-культурної областей. Історична область - прийняте в етнографії, історії, культурології поняття для території, що історично становила політичну єдність й в силу цього нині характеризується певними загальними рисами в культурі, етнографії, мові, самосвідомості місцевого та навколишнього населення. Історико-культурними

областями є території, у населення яких у силу спільності історичних доль, соціально-економічного розвитку й взаємного впливу складаються подібні культурно-побутові особливості. Історико-культурні області проявляються в матеріальній культурі - типах традиційного житла, засобів пересування, їжі й побуту, одягу, взуття, прикрас таке інше, а також у традиційній духовній культурі.

Висновки. Причин виникнення регіоналізму в архітектурі досить багато й всіх їх можна розбити на групи: економічні, політичні, соціальні, культурні, природно-кліматичні, історичні, технологічні. Стосовно архітектурного регіоналізму його розвиток в зодчестві визначився не тільки недоліками модернізму, але й особливостями соціальних процесів у роки після II-ї Світової війни. Для цього періоду було характерно різке збільшення мобільності населення за рахунок розвитку індустрії масового туризму. Мандрівники й туристи - перші шукачі своєрідності побачених місць та їхньої архітектури. З цим періодом збігався й інший процес - поглибленої діяльності з реставрації та реконструкції історичних міст, що перетворився у II пол. XX ст. у самостійну галузь дослідів й проектування в Італії, Австрії, Німеччині, Франції, Великій Британії, інших країнах. Не останню роль у становленні регіоналізму грають пошуки художньої самоідентифікації націй і країн, особливо тих, що, пізно отримали державну незалежність.

Таким чином, регіоналізмом можна назвати наявність сукупності стійких, обумовлених місцевими причинами рис в архітектурі. Отже, одинична, відособлена, ні на що не схожа й нічим не обумовлена будівля не може бути прикладом втілення регіоналізму, що припускає орієнтацію на комплексне вирішення проблем формування середовища, з урахуванням історико-культурної спадщини, ландшафтно-кліматичних особливостей місцевості, національної й місцевої системи самоідентифікації, пріоритетів і принципів, сформованих у локальних соціальних утвореннях, таке інше.

Можна виділити різні рівні прояву регіоналізму в архітектурі:

1. Нижчий - коли архітектура відповідає лише на один з "викликів": клімат, політичну доктрину, соціальні вимоги певного періоду тощо. Приклад: панельна радянська архітектура - прагнула вирішити тільки проблему компактного розселення великої кількості людей, маючи набір характерних рис, що не зустрічається в інших країнах.

2. Проміжні рівні - відображують поетапний відхід від утилітарного трактування регіоналізму й перехід від використання місцевих матеріалів або урахування місцевого клімату до пошуків самобутніх рішень, що зв'язують історичні традиції із сучасними архітектурними тенденціями та технологіями. Але усвідомлення складної сукупності регіональних проблем архітектури на проміжних етапах не одержує повноцінного практичного вирішення.

3. Вищий рівень, при якому в будівлях втілюється велика кількість груп місцевих особливостей у сполученні з винахідливим застосуванням сучасних технологій й органічним переломленням традицій. Прикладом може служити творчість архітекторів А.Аалто, Р.Ерскіна, бюро "Soeters Van Eldonk" з Нідерландів чи "Snøhetta" з Норвегії.

Регіоналізм в архітектурному вираженні не можна назвати стилем, це, скоріше, якийсь комплексний підхід. Поняття "регіоналізм" містить у собі комплекс особливостей різного роду: крім традиційних природно-кліматичних, історичних, ще й етнографічні, національні, соціальні, політичні, економічні, а також обов'язкову орієнтацію на розвиток й адаптацію глобальних течій - технологічних, соціальних й економічних, формуючи ґносеологічний аспект етно-національної своєрідності в архітектурі.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ №3

ЕТНОТРАДИЦІЇ У ДИЗАЙНІ ТА АРХІТЕКТУРІ

<i>Леонід Прибєга (Київ, Україна)</i> ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МИТЦЯ ЧЕРЕЗ ОСЯГНЕННЯ ТРАДИЦІЙ ЕТНОТВОРЧОСТІ	3
<i>Михайло Приймич (Ужгород, Україна)</i> ПРОБЛЕМА ТРАДИЦІЙ ТА ЗАХІДНО-ЄВРОПЕЙСЬКІ ЕСТЕТИЧНІ ОРІЄНТИРИ У ЦЕРКОВНОМУ МАЛЯРСТВІ ЗАКАРПАТТЯ (НА ОСНОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЖИВОПИСУ ЦЕРКВИ СВ. ПАРАСКЕВИ В С. ОЛЕКСАНДРІВКА)	4
<i>Олександр Каценко (Київ, Україна)</i> БІОІНЖИНИНГОВИЙ МЕТОД ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНО – ПРЕДМЕТНОГО СЕРЕДОВИЩА В ЕТНОДИЗАЙНІ.....	9
<i>Віктор Тімохін (Київ, Україна)</i> ІДЕЇ ТА ПРИНЦИПИ РОЗВИТКУ СЕРЕДОВИЩНОГО ПІДХОДУ В СУЧАСНІЙ АРХІТЕКТУРІ.....	13
<i>Олександр Сєдак (Київ, Україна)</i> ГНОСЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ЕТНО-НАЦІОНАЛЬНОЇ СВОЄРІДНОСТІ АРХІТЕКТУРИ.....	20
<i>Леонід Ковальський (Київ, Україна)</i> АРХІТЕКТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ТА ДИЗАЙН ШКІЛ МАЙБУТНЬОГО.....	26
<i>Вадим Абизов (Київ, Україна)</i> РОЛЬ СУЧАСНИХ БУДІВЕЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ У РОЗВИТКУ ЕТНОДИЗАЙНУ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА.....	29
<i>Василь Щербак (Київ, Україна)</i> ВАСИЛЬ СЕДЛЯР – ВИХОВАНЕЦЬ І УТВЕРДЖУВАЧ МИСТЕЦЬКОЇ ШКОЛИ МИХАЙЛА БОЙЧУКА	34
<i>Олександр Лесик (Луцьк, Україна)</i> ПРОБЛЕМИ РЕСТАВРАЦІЇ ТА ПРИСТОСУВАННЯ ПАМ'ЯТОК АРХІТЕКТУРИ УКРАЇНИ ДЛЯ СУЧАСНИХ ФУНКЦІЙ.....	37
<i>Катерина Редько, Анатолій Кушнір (Київ, Україна)</i> ВПЛИВ ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИХ СТИЛЬОВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ НА УКРАЇНСЬКІ ЕТНІЧНІ ТРАДИЦІЇ БЛАГОУСТРОЮ ТА ОЗЕЛЕНЕННЯ.....	44
<i>Олена Трошкіна (Київ, Україна)</i> АРХІТЕКТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ І РИТУАЛ	48
<i>Василь Щербак (Київ, Україна)</i> ВІРНІ ЛИЦАРІ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ: ПАМ'ЯТІ БРАТІВ ВАДИМА І ДАНИЛА ЩЕРБАКІВСЬКИХ.....	56
<i>Ростислав Шмагало (Львів, Україна)</i> ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА ХХІ СТ.: МІЖ РОЗВИТКОМ І ГЕРОСТРАТІЄЮ.....	60
<i>Станіслав Мигаль, Анна Темник (Київ, Україна)</i> ЕТИМОЛОГІЧНІ І СЕМІОТИЧНІ АСПЕКТИ ЗНАКОВО – СИМВОЛІЧНИХ СИСТЕМ У ГРАФІЧНОМУ БІОДИЗАЙНІ.....	66